

РЕЦЕНЗІЯ

на дисертаційне дослідження

Ушакової Маргарити Сергіївни

ТРАДИЦІЙНЕ ТА ІННОВАЦІЙНЕ У СТРАТЕГІЯХ МУЗИЧНОЇ ТВОРЧОСТІ РОЗАЛІН ТЮРЕК

представленого на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 025 –
Музичне мистецтво, галузь знань 02 – Культура і мистецтво

У ХХ столітті музичне мистецтво зазнало глибинних трансформацій: активізація інноваційних тенденцій, паралельне зростання інтересу до барокового репертуару, поява історично поінформованого виконавства та новітні технології суттєво змінили як композиторські, так і виконавські стратегії. У цьому контексті творчість Розалін Тюрек постає як унікальний феномен – міст між традицією (уртекстовий підхід до Й. С. Баха) та інновацією (використання сучасних інструментів, репрезентація нової музики). Тож вибір теми є обґрунтованим, а її розробка – актуальною для сучасного музикознавства.

У ході дисертаційного дослідження авторці вдалося розв'язати низку концептуально важливих і науково обґрунтованих завдань, зокрема:

- Здійснено системний аналіз наукової літератури, присвяченої феномену музичного виконавства ХХ – початку ХХІ століть, із виокремленням ключових теоретико-методологічних підходів до вивчення цієї проблематики.
- Стиль музичної творчості розглянуто як вираз індивідуальних комунікативних стратегій митця, що дозволило виявити глибинний зв'язок між психологічною структурою виконавця, історико-культурним контекстом та естетичною природою інтерпретації.
- Розкрито унікальність постаті Розалін Тюрек у багатогранному контексті музичного мистецтва ХХ століття як виконавиці, науковиці, редакторки, просвітниці й організаторки культурного процесу.

– Окреслено та структуровано базові стратегії творчості Р. Тюрек, що виявляються у всіх аспектах її діяльності.

– Проведено глибокий аналіз виконавських версій Р. Тюрек з акцентом на динаміку взаємодії між традиційними та інноваційними елементами у її інтерпретаціях творів різних стилів та епох.

Структура рецензованої роботи представлена двома ґрунтовними розділами, в яких логічно й послідовно розгортається зміст дисертації. В першому розділі авторка демонструє глибоке аналітичне опрацювання понятійного апарату. Особливо варте схвалення розмежування понять «виконавець» і «інтерпретатор», що виводить дослідження на високий філософсько-естетичний рівень. У другому розділі подано багатовимірну характеристику діяльності Р. Тюрек. Ґрунтовний аналіз її тритомної праці «*An Introduction to the Performance of Bach*», зіставлення її інтерпретаційних версій із варіантами Г. Гульда, В. Горовиця, К. Аррау демонструють високий рівень джерелознавчої та інтерпретаційної роботи. Особливо вдалим є спроби виявити концептуальну єдність її педагогічної, концертної та наукової діяльності.

Висновки дисертації є повними, логічно вибудованими, переконливо аргументованими. Маргарита Сергіївна розкрила широкий спектр стратегій музичної творчості Р. Тюрек, від репрезентації бахівської спадщини до активного просування новітньої музики. При цьому підкреслено не лише музикознавчий, але й культурно-комунікативний потенціал діяльності піаністки.

Текст дисертації справляє враження структурно складного, але гармонійного наративу, в якому численні культурні, історичні та теоретичні ремінісценції функціонують подібно до гіперпосилань. Звертаючись до подій чи явищ, які на перший погляд можуть видаватися периферійними щодо основної теми, авторка не лише надає їм контекстуальне обґрунтування, а й розгортає їх зміст у повноті значень. При цьому ці смислові відгалуження не розсіюють увагу читача, а навпаки – посилюють глибину дослідження,

формує багатовимірний аналітичний простір. Така побудова тексту нагадує коштовний діамант, у якому кожна грань відбиває світло центральної ідеї, підкреслюючи її цілісність і смислову насиченість.

Не дивлячись на цілком позитивне враження від прочитаної роботи, у рецензента виникли деякі міркування та запитання:

1. У тексті Вашої роботи при аналізі «Арії з варіаціями в італійському стилі» Й. С. Баха спостерігається певна невизначеність між вживанням понять «символ» і «код». То наявна взаємозаміна цих понять: в одному абзаці Ви пишете «символ», в іншому – «код». То поєднуєте їх через скісну риску, то пишете (цитата зі стор. 111) «Орнаментика як засіб варіаційного розвитку в «Арії» є четвертим з *символів її інтерпретаційного коду*». У рецензованій роботі ці поняття подані паралельно, що дозволяє припустити їхню функціональну близькість або навіть синонімічність. Однак у теоретичному дискурсі вони мають все ж відмінне семантичне навантаження: «символ» репрезентує узагальнений образ епохи чи явища, тоді як «код» апелює до структурно-семіотичних елементів культурного тексту. ***Уточніть, будь ласка, логіку їх спільного використання та обґрунтуйте доцільність такого термінологічного поєднання. Чи йдеться в контексті Вашого дослідження про спробу відобразити взаємопроникнення семантичного та структурного рівнів музичного тексту, і якщо так – як саме це подвійне означення впливає на інтерпретацію твору у вашій концепції?***

2. У формулюванні наукової новизни зазначено, що «у вітчизняному музикознавстві вперше визначено базові стратегії музичної творчості Р. Тюрєк у контексті тенденцій музичного мистецтва XX – XXI століть». Це, безумовно, важливе досягнення, однак постає питання про ширший науковий контекст з огляду на те, що Р. Тюрєк є знаковою постаттю в американському виконавському мистецтві. ***Чи бачите ви свою роботу передусім як репрезентацію творчості Р. Тюрєк для вітчизняної***

академічної аудиторії, чи як крок до розширення глобального наукового діалогу щодо її постаті?

3. Цитата з висловлюванням Р. Тюрєк зі сторінки 75: «Я вірю, що синтезатор врешті-решт наблизиться до статусу музичного інструмента з величезною перспективою для композиції та виконання. Композитори та виконавці мають дорости до його абсолютного потенціалу для того, щоб синтезатор зайняв своє місце в основному напрямку музичного мистецтва». Це передбачення справляє враження надзвичайно прогресивного й випереджального для свого часу. У зв'язку з цим цікаво було б почути вашу думку як дослідниці: *наскільки, на вашу думку, сучасна виконавська та композиторська практика вже реалізувала той «абсолютний потенціал» синтезатора, про який говорить Р. Тюрєк? Чи бачите ви сьогодні підтвердження її прогнозу в музичному середовищі?* І додаткове запитання: *чи маєте ви власний досвід використання синтезатора як виконавського або експериментального інструмента, зокрема у роботі з опусами, створеними для традиційних клавішних інструментів?*

Висновок рецензента:

Дисертація Ушакової Маргарити Сергіївни «Традиційне та інноваційне у стратегіях музичної творчості Розалін Тюрєк» є високопрофесійною, ґрунтується на глибокому знанні джерел, демонструє системне мислення та здатність до наукового узагальнення. Ця робота є вагомим внеском у розвиток вітчизняного бахознавства, виконавської аналітики й музичної герменевтики.

Висловлені зауваження, міркування та запитання мають уточнювальний характер і жодним чином не знижують загального позитивного враження від представленого дисертаційного дослідження. Високий рівень актуальності обраної теми, логічна обґрунтованість наукових положень і висновків, а також наявність елементів наукової новизни свідчать про глибоку професійну підготовку авторки. Анотація чітко й лаконічно

відображає зміст і структуру роботи. Дисертація базується на широкому і різноплановому джерельному матеріалі, що забезпечує ґрунтовність викладених позицій.

Порушень принципів академічної доброчесності в дослідженні не зафіксовано. Дисертаційна робота Ушакової Маргарити Сергіївни на тему «Традиційне та інноваційне у стратегіях музичної творчості Розалін Тюрек» є самостійним, цілісним і науково оригінальним дослідженням. Зміст та обсяг опублікованих за темою праць повністю відповідають вимогам МОН України та адекватно відображають основні положення дисертації. На підставі викладеного вважаю, що Маргарита Сергіївна Ушакова заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії у галузі знань 02 «Культура і мистецтво» за спеціальністю 025 «Музичне мистецтво».

Кандидат мистецтвознавства,
провідний концертмейстер
кафедри оркестрових
духових та ударних інструментів,
викладач кафедри аналізу
та інтерпретології музики
ХНУМ імені І. П. Котляревського

М. М. Оболенська